

3. Lew M.D.N., Schmidt H.G. Self-reflection and academic performance: is there a relationship? *Advances in Health Sciences Education: Theory and Practice*. 2011 October; No. 16(4). Pp. 529-545.

Богдан Глядик,
*здобувач третього рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль*

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ

Анотація. У статті визначено, що соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери має здійснюватися як цілеспрямований, системний і науково обґрунтований процес, у якому тренінг виступає не допоміжним, а базовим педагогічним інструментом. Розглянуто, соціокомунікативні стилі навчальної діяльності як стійкі індивідуальні способи включення особистості у процес групової тренінгової взаємодії. Означено, що в процесі реалізації тренінгу важливим є створення такого освітнього середовища, яке сприятиме розвитку більш активних та конструктивних стилів взаємодії, через використання групових вправ, кейс-методів, рольових ігор та технік зворотного зв'язку.

Ключові слова: соціокомунікативна компетентність, тренінг, майбутні фахівці соціальної сфери.

Виклад основного матеріалу. У професійній підготовці фахівців соціальної сфери, діяльність яких ґрунтується на ефективній комунікації, міжособистісній взаємодії та здатності працювати з різними соціальними групами соціокомунікативна компетентність виступає ключовою умовою професійної успішності, оскільки забезпечує здатність до конструктивного діалогу, емпатійної взаємодії та прийняття обґрунтованих рішень у складних соціальних ситуаціях.

Аналіз наукових джерел свідчить про багатовимірність трактування соціокомунікативної компетентності. Н. Бабаченко визначає її як структуроване утворення, що охоплює комунікативний, емоційно-

ціннісний, соціально-перцептивний та поведінковий компоненти, акцентуючи увагу на здатності до ефективної професійної взаємодії [1]. Натомість Б. Глядик, Л. Петришин, В. Кульчицький, Т. Кульчицький, Б. Глядик розглядають цю компетентність як інтегративну характеристику, що поєднує знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для успішної соціальної діяльності [3]. Важливим доповненням до розуміння процесу формування соціокомунікативної компетентності є підхід, запропонований А. С. Стьопкіною та І. В. Трубник (2021), які акцентують увагу на використанні проблемного навчання як ключового педагогічного інструменту, зокрема на відміну від традиційного репродуктивного навчання, автори розглядають формування соціально-комунікативної компетентності як процесу активного включення здобувачів освіти у вирішення професійно орієнтованих проблемних ситуацій [4].

Особливе місце у формуванні зазначеної компетентності належить тренінговим технологіям. За підходом В. Зливкова та С. Лукомської, тренінг є інтерактивною формою навчання, яка забезпечує розвиток особистості через активну участь, рефлексію та моделювання реальних соціальних ситуацій. Водночас важливим аспектом тренінгової діяльності є врахування соціокомунікативних стилів навчання, які визначають специфіку взаємодії учасників, їх поведінкові реакції та способи засвоєння досвіду [3]. Як зазначають науковці, соціокомунікативний стиль виокремив S.Norton, який в основу даного концепту поставив особистісний стиль (D.W. Merrill, R.H. Reid, 1981), соціальний стиль і психологічна андрогінія (С.Бем, 1974) [3, с. 44].

У межах тренінгу соціокомунікативні стилі навчальної діяльності розглядаються як стійкі індивідуальні способи включення особистості у процес групової взаємодії. В. Зливков і С. Лукомська виокремлюють кілька типових стилів, що проявляються у тренінговому середовищі: активний (ініціативний) стиль характеризується прагненням до лідерства, відкритістю у спілкуванні, готовністю брати участь у дискусіях і рольових іграх; рефлексивний стиль, навпаки, передбачає схильність до аналізу власного досвіду, обережність у висловлюваннях та глибоке осмислення інформації; комунікативно-орієнтований стиль вирізняється високим рівнем соціальної взаємодії, здатністю до співпраці, емпатії та налагодження контактів у групі. Водночас пасивно-спостережний стиль характеризується низькою включеністю у групову діяльність, уникненням активної участі та переважанням позиції спостерігача [3, с. 44-48].

Зазначені стилі не є сталими або взаємовиключними, вони можуть змінюватися залежно від умов тренінгу, рівня підготовленості учасників та

специфіки навчальних завдань. Важливим завданням тренера є створення такого освітнього середовища, яке сприятиме розвитку більш активних і конструктивних стилів взаємодії, зокрема через використання групових вправ, кейс-методів, рольових ігор та технік зворотного зв'язку, що дозволяє не лише активізувати учасників, але й розвивати їхню здатність до саморефлексії, комунікації та співпраці.

Врахування соціокомунікативних стилів навчальної діяльності у тренінгу підвищує його ефективність, оскільки дає змогу індивідуалізувати підхід до учасників, оптимізувати групову динаміку та забезпечити більш глибоке засвоєння соціального досвіду. Саме через взаємодію різних стилів формується цілісна соціокомунікативна компетентність, яка включає не лише навички спілкування, але й здатність до адаптації, гнучкості та ефективної поведінки у професійному середовищі.

Узагальнення результатів аналізу дає підстави стверджувати, що формування соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери має здійснюватися як цілеспрямований, системний і науково обґрунтований процес, у якому тренінг виступає не допоміжним, а базовим педагогічним інструментом. Його ефективність визначається здатністю інтегрувати когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий компоненти підготовки, забезпечуючи перехід від засвоєння знань до формування практичного досвіду соціальної взаємодії. Принципово важливим є врахування соціокомунікативних стилів навчальної діяльності, які виступають індикаторами індивідуальних способів включення особистості у групову взаємодію. Їх аналіз дозволяє не лише глибше зрозуміти механізми засвоєння соціального досвіду, але й оптимізувати сам процес навчання. Водночас ефективна тренінгова робота не передбачає уніфікації стилів, а орієнтується на їх гармонізацію та розвиток гнучкості поведінки.

Висновки. Загалом, тренінг виступає дієвим інструментом формування соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери за умови врахування індивідуальних стилів навчальної діяльності. Його використання сприяє розвитку ключових професійних якостей, необхідних для ефективної соціальної взаємодії та забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних до успішної професійної діяльності в сучасних умовах. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою диференційованих тренінгових методик, спрямованих на розвиток різних соціокомунікативних стилів, а також із впровадженням інноваційних форм навчання, що відповідають сучасним викликам соціальної практики.

Список використаних джерел

1. Бабаченко Н. Зміст і структура соціокомунікативної компетентності публічного службовця. Аспекти публічного управління. 2025. 13(1). С.114-121. <https://doi.org/10.15421/152513>
2. Глядик Б. М., Петришин Л. Й., Кульчицький В. Й., Кульчицький Т. Р. Сутність соціокомунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. Актуальні питання розвитку науки та інновацій. Освітня аналітика України. 2024. № 1 (27). С. 34-45. DOI: 10.32987/2617-8532-2024-1-34-45
3. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.
4. Стьопкіна А. С., Трубник І. В. Формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2021. № 1 (100). С. 247–256. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-100-1-247-256>.

Іван Іскерський,
*кандидат технічних наук,
викладач кафедри машинознавства і транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОПОМІЖНИХ ПРОФЕСІЙ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Автор піднімає питання щодо розгляду сучасних підходів до управління якістю професійної підготовки фахівців допоміжних професій у системі неперервної освіти. Увага зосереджена на компетентнісному й онтодидактичному підходах.

Ключові слова: *методологічні підходи, компетентнісний підхід, онтодидактичний підхід, фахівці допоміжних/ соціономічних професій, неперервна освіта, якість професійної підготовки.*

Управління якістю безперервної професійної підготовки фахівців допоміжних професій у системі «заклад фахової передвищої освіти (фаховий коледж) – ЗВО – додаткова професійна освіта (ДПО)» відіграє ключову роль у забезпеченні високого рівня професійної підготовленості кадрів у соціономічній сфері. Фахівці соціономічного профілю (наприклад, соціальні працівники, психологи, педагоги, медичні працівники,